

گزارش

بازدید گروه علوم اجتماعی

منطقه ساوجبلاغ از

کانون اصلاح و تربیت کودکان

بزه کار تهران - اسفندماه ۶۹

تهیه کننده گزارش: سید محمد حسینی
دبیر علوم اجتماعی شهرستان ساوجبلاغ

کنترل‌های غیررسمی اجتماعی و جایگزینی کنترل‌های رسمی و ناتوانی آنها و هم به دلیل افزایش مشکلات زندگی و اجتماعی و متعاقب آن مشکلات روانی، آسیب‌های اجتماعی توسعه چشمگیری یافته و به همین دلیل نیز بیشتر مدّ نظر علمای علوم اجتماعی قرار گرفته است. در این میان دبیران علوم اجتماعی به عنوان هادیان نسل جوان این مرز و بوم، هم به لحاظ حساسیت شغلی آنان و هم به لحاظ رشته تحصیلی و تدریس آنان از مسوئیت بالایی برخوردار بوده و ما نیز با احساس این مسوئیت اقدام به انجام این دیدار و تهیه طرح تحقیق نمودیم.

کانون اصلاح و تربیت کودکان بزه کار در سال ۱۳۴۷ با هدف نگهداری و بازپروری کودکان بزه کار تحت پوشش دادگستری و دانشکده خدمات علوم اداری قرار گرفت و از سال ۱۳۶۳ تحت پوشش زندانهای کل کشور درآمد و از سال ۱۳۶۸ بخش مربوط به دختران به واحد نسوان در زندان اوین انتقال یافت. بازدید این گروه براساس یک طرح تحقیقی به نام بررسی علل بزه کاری نزد کودکان و نقش کانون در بازپروری آنان انجام گرفت.

عمر اجتماعات انسانی است چرا که بلافاصله با تشکیل جوامع و پیدایش هنجارهای اجتماعی، گروهی از افراد چه به دلایل عمدی یا غیرعمدی (مرضی) هنجارهای اجتماعی را زیر پا نهاده و آسیب‌های اجتماعی را ایجاد کرده‌اند. اما توسعه جوامع و متعاقب آن توسعه علوم و فنون که به صورت متقابل سبب توسعه یکدیگر شده‌اند، امکان رشد و گسترش آسیب‌های اجتماعی را نیز فراهم کرده‌اند، چرا که هرچه جامعه محدودتر و کوچکتر باشد، کنترل‌های غیر رسمی اجتماعی زمینه ظهور آسیب‌های اجتماعی را محو کرده و انسجام اجتماعی از شدت بیشتری برخوردار است. اما در جوامع گسترده، هم به دلیل از بین رفتن

مقدمه:

آسیب‌شناسی به عنوان یکی از مهمترین شاخه‌های جامعه‌شناسی، امروزه جایگاه مهمی را در مطالعات این علم به خود اختصاص داده و اندیشمندان بزرگی را به خود مشغول داشته است، چرا که آسیب‌های اجتماعی سبب برهم ریختن ساختارهای اجتماعی گشته و نظام و دوام جوامع را دستخوش تزلزل می‌سازد. آنچه که از جانب ما دارای اهمیت و حساسیت بسیار می‌باشد، آن است که آسیب‌های اجتماعی به عنوان یک معضل اجتماعی در صورتیکه توسعه یابد، می‌تواند روند تکامل جامعه را نیز به خطر اندازد.

تاریخچه آسیب‌های اجتماعی به اندازه

۲- واحد پیگیری امور مقدماتی آن از جمله تهیه طرح تحقیق و اخذ مجوز از سرپرستی زندانهای کشور نیز عملی گردید ولی برخی مسائل جانبی سبب عدم انجام این امر گردید، در نتیجه گروه صرفاً به یک بازدید و مصاحبه با مدیر کانون و مصاحبه‌هایی با کودکان بزه کار قناعت کرده و به نتایجی دست یافتند که اهم آنها جهت اطلاع کلیه همکاران محترم و علاقه‌مندان به این گونه مسائل ارائه می‌گردد.

در هنگام بازدید از این مرکز، حدود ۲۰۰ نفر از کودکان بزه کار (افراد کمتر از ۱۸ سال) در رشته‌های سرقت ۶۰٪، اعتیاد و حمل مواد مخدر ۲۰٪، اعمال منافی عفت شامل (لواط - زنا - و روابط نامشروع با دختران) ۱۹٪، مسکرات ۵٪، قتل عمد ۵٪ درصد و جرائم عادی قریب ۱۹/۵٪ نگهداری می‌شوند. (آمارها تقریبی است)

کانون از دو واحد اساسی تشکیل یافته که عبارتند از ۱- خود کانون اصلاح و تربیت.

۲- واحد پیگیری

۱- در کانون، کودکان بزه کار پس از دستگیری از طرف قوای انتظامی، وظی مراحل قانونی وارد کانون شده که پس از ۲۴ ساعت قرنطینه و ایجاد ارتباط با خانواده‌هایشان توسط دایره امور اطفال پذیرش و پس از انگشت نگاری و عکسبرداری وارد خوابگاه شده و پس از ۲۴ ساعت توسط واحد مددکاری پذیرش می‌شوند و عملیات بازپروری شروع می‌شود.

کیفیت اصلاح و تربیت صرف نظر از شیوه مدیریت که تأثیری به سزا دارد، بطور کلی شامل چهاربخش به قرار ذیل می‌باشد:

الف: آموزشهای عقیدتی شامل اصول عقاید، احکام و اخلاق اسلامی

ب: آموزشهای کلاسیک مدرسه‌ای شامل نهضت سوادآموزی و مدرسه راهنمایی که آموزشیاران و معلمین آن توسط سازمانهای ذیربط و با مشکلات فراوان تأمین می‌گردد.

ج: آموزشهای فنی و حرفه‌ای شامل

خیاطی، تراشکاری، برق، مکانیک و...

د: آموزشهای فرهنگی و هنری شامل سرود، تئاتر، گروههای تفریحی و... ضمناً کودکان هر هفته یکبار می‌توانند با خانواده‌هایشان در محل کانون ملاقات داشته باشند و نیز استفاده از تشویق و تنبیه مخصوصاً در کنترل بزه کاری در محوطه کانون به شدت رایج است.

۲- واحد پیگیری مسئول نگهداری و کنترل افرادیست که پس از ترخیص از کانون شرایط کافی برای ادامه حیات به شکل سالم را نداشته باشند (کودکان بی سرپرست). هنگام بازدید ۴۰ نفر در این واحد نگهداری می‌شدند که با هزینه کانون در مدارس شهر به تحصیل پرداخته و همچنین مشغول کار در کانون نیز بودند. این واحد را می‌توان در صورتیکه توسعه یابد و فعالتر عمل کند، مکمل کار کانون دانست و در این صورت می‌تواند نقش مؤثری در اصلاح و بازپروری کودکان داشته باشد.

شرایط اجتماعی تقریباً تمامی عوامل مذکور را تحت تأثیر قرار داده و به نوعی در آنها مؤثر بوده است. آیا نمی‌توان سؤال کرد که چرا خانواده دچار فقر فرهنگی است؟ چرا توان مالی ندارد؟ چرا خانواده مجبور به مهاجرت است؟ علل مشاجرات خانوادگی چیست؟ و چراهای دیگر؟

همه این پرسشها حاکی از آن است که سستی و کوتاهی در انجام وظایف، تنها بخش کوچکی از علل مؤثر را تشکیل داده و این وضعیت نابسامان اجتماعی و اقتصادی جامعه است که افراد مختلف را دچار آسیب‌های فراوان اجتماعی می‌کند و اثر این عوامل زمانی شدت می‌یابد که یک تکیه‌گاه اعتقادی مستحکم نیز برای افراد وجود نداشته باشد تا هم امیدی برای آینده به او بخشد و هم حافظ و نگهدار او از ارتکاب به جرائم باشد.

«نقاط قوت کانون»

- ۱ - صرف وجود کانون هم از جهت جمع‌آوری و هم از جهت نگهداری افراد بزه‌کار
- ۲ - استفاده از روان‌شناسان (۲ نفر) و مددکاران (۲ نفر)

- ۳ - بالا بردن سطح آگاهیهای عقیدتی، فرهنگی و علمی کودکان
- ۴ - ارائه مهارت‌های فنی
- ۵ - وجود واحد پیگیری

«نقاط ضعف کانون»

- ۱ - علیرغم نام کانون (اصلاح و تربیت) این مرکز در اصلاح و بازپروری کودکان ناموفق بوده و لذا بسیاری از آنان پس از ترخیص، مجدداً دستگیر و روانه کانون می‌گردند.
- ۲ - ارتباط چندانی با آموزش و پرورش نداشته بجز وجود یک مدرسه که بنا بر اظهار مسئولین کانون، حتی در تأمین معلم نیز به صورت فعال عمل نمی‌کند.

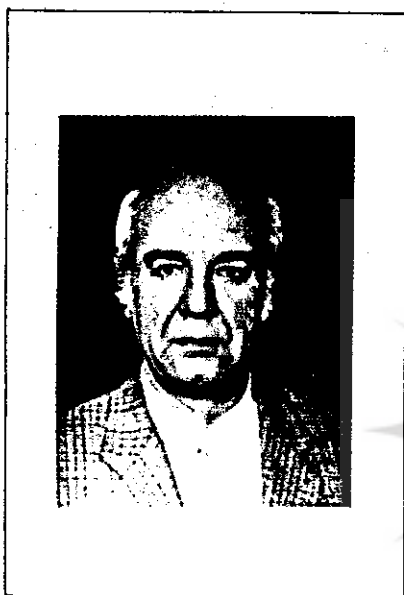

«علل بزه کاری»

به دو دسته عمده تقسیم نمودند که عبارتند از:
 ۱ - فقر فرهنگی ۲ - فقر اقتصادی.
 با نگاهی گذرا به عوامل فوق‌الذکر که از ناحیه بزه‌کاران و مسئولین کانون مطرح می‌شوند، به وضوح می‌توان فهمید که تمامی این عوامل به خود افراد و خانواده‌هایشان برمی‌گردد و گویا این فقط آنها هستند که با کم‌کاری، سستی و کوتاهی کردن در انجام وظایف خود، شرایط ایجاد و ظهور انواع جرائم را فراهم آورده‌اند و جامعه هیچ‌گونه نقشی در ایجاد، رشد و ظهور آنها نداشته است، اما با نگاهی جامعه‌شناسانه، پسوند ناگسستگی و مستحکم بین عوامل فوق‌الذکر و جامعه آشکار می‌شود و می‌توان اذعان نمود که

حدوداً با ۴۰ نفر از بزه‌کاران مصاحبه به عمل آمد که تقریباً عوامل ذیل به صورت مشترک در ابتلای آنان به انواع بزه کاری مؤثر بوده است: ۱ - فقر اقتصادی ۲ - گسیختگی خانوادگی و کمبودهای عاطفی (اعتیاد پدر و مادر - طلاق - وجود نامادری و ناپدری - مشاجرات خانوادگی) ۳ - دوستان ناباب ۴ - سستی ایمان مذهبی خانواده ۵ - بیسوادی اعضای خانواده ۶ - کمبودهای شخصیتی - ۷ - نقص عضو ۸ - بسیاریهای روانی ۹ - ارتکاب غیر عمدی و اشتباهی و عدم برخورد صحیح جامعه و خانواده با اینگونه موارد. مسئولین کانون عوامل سرتتر در بزه کاری را

اِنَّ اللّٰهَ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

با کمال تأسف و تأثر گروه علوم اجتماعی دفتر برنامه‌ریزی یکی از همکاران خوب خود را از دست داد.

آقای اسماعیل ابراهیمی همکار گرامی نشریه رشد و کارشناس گروه علوم اجتماعی به رحمت ایزدی پیوست. مرحوم ابراهیمی از یاران باصفا، صمیمی، صدیق، با اخلاص و پرتلاش گروه اجتماعی بود. به اعتراف تمامی کسانی که با وی همکاری داشتند تعهد و اخلاق کاری ایشان تحسین‌برانگیز بود.

مرحوم ابراهیمی بیش از ۳۰ سال در آموزش و پرورش خدمت کرد و مدت ۲ سال بود که در گروه علوم اجتماعی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف همکاری می‌نمود. اعضای هیأت تحریریه رشد آموزش علوم اجتماعی و شورای برنامه‌ریزی علوم اجتماعی رحلت این همکار را به‌همه بازماندگان و همکاران ایشان تسلیت می‌گویند. «روحش شاد و یادش گرامی باد»

رشد آموزش علوم اجتماعی

۳- با توجه به اینکه اکثریت کودکان یژه‌کار از خانواده‌هایی هستند که فاقد قدرت تربیت و کنترل می‌باشند، کودکان مجدداً به خانواده‌ها عودت داده می‌شوند و همین امر سبب بی‌نتیجه ماندن فعالیت کانون گشته و کودکان مجدداً دستگیر می‌شوند.

۴- با یژه‌کاران مرضی و غیر مرضی برخورد یکسان نمی‌شود و با هم نگهداری می‌شوند.

۵- یکی از علل اساسی در ابتلاء کودکان، عدم اشتغال و فقر اقتصادی شدید حاکم بر خانواده‌های یژه‌کاران است که کانون در مورد آنها اقدامی نکرده و یا نمی‌تواند کاری انجام دهد. لازم به توضیح است که در گذشته وزارت کار و امور اجتماعی سهمیه‌ای برای اشتغال افراد ترخیص شده از این مرکز در نظر گرفته گرفته بود که در حال حاضر این سهمیه وجود ندارد.

۶- فاقد کادر تخصصی در امر تعلیم و تربیت است

۷- بهداشت به صورت مفید رعایت نشده و علیرغم وجود یک واحد بهداشتی در این مرکز، بیماری‌های پوستی در آن رایج است. بدین ترتیب کانون اصلاح و تربیت صرفاً به عنوان یک مرکز جمع‌آوری و نگهداری مفید بوده و اساساً قادر به حل این معضل اجتماعی نیست، چرا که مبارزه با مجرم تنها مبارزه با معلول بوده و تازمانی که ریشه‌های ارتکاب به جرائم خشکانیده نگشته و شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه در جهت بسط و توسعه عدالت اجتماعی دگرگون نگردد، این معضل اجتماعی همچنان ادامه خواهد یافت. به امید روزی که جامعه‌ای کاملاً سالم و اسلامی داشته باشیم.